

Dysleksja . Informacje dla rodziców.

Zagrożenie dysleksją można rozpoznać już we wczesnym dzieciństwie. Dzieci w wieku przedszkolnym wykazują szereg zachowań, które mogą świadczyć o tym, że należą do grupy ryzyka.

3–5-letnie dziecko

- Jest mało samodzielne, bardziej oczekuje niż przejmuje inicjatywę w wykonaniu konkretnej czynności motorycznej.
- Wykazuje niską sprawność ruchową całego ciała. Jest niezdarne, często się potyka. Z trudnością utrzymuje równowagę, dlatego słabiej biega. Z trudem opanowuje naukę jazdy na rowerku, hulaj-nodze; nie lubi huśtawek i trampolin.
- Trudności w zakresie motoryki małej – dziecko nie lubi wykonywać prac manualnych: nie lubi rysować, kleić, wycinać, wydzierać, lepić z plasteliny, nie lubi nawlekać koralików; spora trudność sprawia mu zapięcie guzików, odpięcie suwaka; nie lubi puzzli i składania pociętych obrazków.
- Zauważalne są problemy z percepcją wzrokową dziecko dłużej pozostaje na poziomie bazgroł, trudniej mu śledzić ruch ręki; wykazuje trudności z planowaniem motorycznym na kartce, jak też w przestrzeni 3D, dlatego nie chce i nie lubi układania z klocków.
- Często objawem dysleksji jest opóźniony rozwój mowy – dziecko dłużej pozostaje na etapie spieszceń, tworzy zlepki słów, neologizmy, ma problem z opowiadaniem obrazka, budowaniem wypowiedzi na dany temat, wykonywaniem poleceń wg instrukcji. Nie tworzy rymów, nie zapamiętuje wierszyków ani piosenek (chyba że mają bardzo prosty tekst).
- Opóźniony rozwój lateralizacji – dziecko jest oburęczne dłużej niż dziecko bez dysleksji.

6–7-letnie dziecko

- Trudności nasilają się. Do wymienionych wyżej dochodzą trudności w czytaniu i pisaniu charakteryzujące się powolnym czytaniem, głoskowaniem lub sylabizowaniem z wtórną syntezą słowa; myleniem liter podobnych graficznie. Bardzo ważna na tym etapie jest fachowa pomoc dziecku.

Dziecko 7–10 lat +

- Problemy się nawarstwiają i dochodzą kolejne charakteryzujące się mylnym zapisywaniem głównie słów z trudnością ortograficzną.
- Ćwiczenia wymagające percepcji wzrokowej wykonywane są błędnie.
- Przedmioty humanistyczne są nielubiane ze względu na piętzące się trudności w zakresie analizy i syntezy wzrokowo-słuchowej, trudności w zapamiętywaniu ciągów, wierszy, rymowanek.
- Przedmioty ściśle sprawiają kłopot ze względu na wykonywanie błędnych zapisów, odwracanie cyfr, zamienianie znaków matematycznych.

Dziecko 10+

- Błędy składniowe, fleksyjne.
- Trudności z zastosowaniem zasad ortograficznych pomimo ich znajomości.
- Utrzymujące się trudności w zakresie percepcji wzrokowej – mylenie podobnych liter, pomijanie lub podwajanie liter w wyrazach.
- Trudności w czytaniu mapy, odnajdywanie nazw miast, ulic, rzek, zapamiętywanie kierunków geograficznych.
- Trudności z zapisywaniem i odczytywaniem łańcuchów reakcji chemicznych, zapamiętywaniem wzorów fizycznych, matematycznych, chemicznych; lokalizowaniem pierwiastków na tablicy Mendelejewa, tworzeniem równań i zapisem ułamków, duże problemy z nauką arytmetyki.
- Trudności w zakresie opanowania języka obcego, błędy gramatyczne, problemy z nauką odmiany części zdania w obcym języku; trudności w zapisie, wymowie (słuch fonemowy i pamięć fonemów danego języka).
- Trudności grafomotoryczne.
- Niechęć do czytania.
- Możliwe wycofanie i fobia szkolna.

WARTO ZASTOSOWAĆ

W przypadku nasilonych objawów lub podejrzenia genetycznych uwarunkowań dysleksji u dzieci sześciolletnich warto wykonać badanie przesiewowe Skalą Ryzyka Dysleksji (SRD) i powtórnie zbadać po zakończeniu II klasy Skalą Ryzyka Dysleksji (SRD) M. Bogdanowicz. Niezwykle ważne jest wczesne rozpoznanie dysleksji, gdyż im wcześniej rozpocznie się pracę z dzieckiem, tym mniej trudności będzie miało dziecko w wieku szkolnym. Jeżeli dziecko przejawia nasilone trudności w jednym lub kilku z wymienionych poniżej obszarów, warto poszukać specjalistycznej pomocy.

- Pamięć słuchowa/mowa/język/percepcja/koncentracja/percepcja wzrokowa
- Zaburzenia analizy i syntezy głoskowej.
- Zaburzenia analizy i syntezy sylabowej.
- Trudności z zapamiętaniem instrukcji i poleceń do zadań – dziecko nie odczytuje znaczenia polecenia, nie wie, jak wykonać zadanie.
- Problem z przypominaniem sobie nazw własnych, nazwisk, rozszyfrowywaniem powszechnych skrótowców.
- Trudności z utworzeniem lub rozpoznaniem rymu.
- Niedostrzeżenie aliteracji w wyrazach.
- Trudności z poprawnym formułowaniem zdań pod względem gramatycznym (zaburzony szyk wyrazów w zdaniu, stosowanie krótkich zdań w wypowiedziach pisemnych).
- Agramatyzmy, przestawki w wyrazach.

- Problemy z opanowaniem gramatyki – deklinacją, koniugacją, tworzeniem bezokoliczników od czasowników, tworzeniem liczby mnogiej.
- Trudności z zauważeniem różnic i podobieństw na obrazku.
- Trudności z zapamiętaniem grafu litery, odwracanie liter podobnych pod względem graficznym.
- Pisanie/poprawność ortograficzna/konstruowanie tekstów/technika pisania
- Liczne błędy typu: przestawianie liter w wyrazach, dodawanie lub opuszczanie liter.
- Podwajanie lub opuszczanie sylab w wyrazach.
- Podwajanie lub opuszczanie całych wyrazów lub fragmentów wyrazów.
- Mylenie liter podobnych graficznie: [p – b – d – g], [o – ó – u], [t – l – ł], [m – w – n – u].
- Popelnianie typowych błędów ortograficznych– mylenie w pisowni [u] – [ó], [rz] – [ż], [ch] – [h] (często pomimo znajomości zasad wymienności).
- Trudności z zapamiętaniem pisowni łącznej i rozdzielnej cząstki „nie” z różnymi częściami mowy; pisowni [ą – om], [ę – em]; [ii – ji]; stosowaniem wielkiej i małej litery.
- Trudności z ułożeniem planu wypowiedzi, zaplanowaniem treści wypracowania, formułowaniem zdań.
- Wolne tempo tworzenia tekstu, liczne agramatyzmy.
- Niski poziom graficzny pisma.
- Męczliwość i nienadążanie w przepisywaniu z książki lub tablicy.
- Nieumiejętność dostosowania siły nacisku sprzętu pisarskiego (zbyt mocna lub słaba siła nacisku).
- Pismo niekształtne, rozchwiane, niemieszczące się w liniaturze (tendencja dopisania w górę lub w dół).
- Tendencja do pisania od prawej do lewej strony. Koncentracja/uwaga dowolna (pod wpływem czynnika stresującego)
- Uwaga rozproszona, skrócona, brak podzielności uwagi podczas wykonywania jednej czynności.
- W sytuacji stresogennej dekoncentracja z następstwem w postaci błędów w piśmie, nieadekwatnym udzielaniem odpowiedzi na pytania, niemożnością skorygowania błędnej odpowiedzi (czynnik emocjonalny – stres).

Liczenie

- Trudności z opanowaniem pamięciowym tabliczki mnożenia.
- Mylenie, pomijanie znaków matematycznych, wskutek czego wyniki okazują się błędne.
- Mylenie cyfr (odwracanie, pismo zwierciadlane).
- Trudności z przeliczaniem na konkretach.
- Trudności z czytaniem tabel, rubryk, grafów, przestrzennych zapisów wzorów.
- Mylenie kierunków prawo – lewo, góra – dół. Trudności z kierunkiem zapisu graficznie po-

- prawnego (przy dodawaniu, odejmowaniu, dzieleniu pisemnym). Pamięć sekwencyjna/orientacja przestrzenna
- Problem z zapamiętaniem dni tygodnia, miesiąca, pór roku, pory dnia, nazw posiłków po kolei w ciągu dnia.
- Trudność w zapamiętaniu alfabetu, cyfr odliczanych po kolei.
- Chaos wynikający z trudności w planowaniu czynności, organizacji pracy, orientacji w czasie i przestrzeni (późna godzina na odrabianie lekcji, spóźnianie się, bo „mam czas”).
- Trudności w zapamiętywaniu rymowanek, wierszy bez rymu, tekstów piosenek, wyliczanek, słów modlitw, a także numerów telefonów, list zakupów, spisów rzeczy do zrobienia –wynikające z dostępnej w niepełnym stopniu pamięci krótkoterminowej.
- Trudności w utrzymaniu schludnego zeszytu (kompletnego, prowadzonego systematycznie i starannie).
- Częste problemy z lokalizacją swego położenia i orientacją np. w większym sklepie (lokalizowanie zaparkowanego samochodu, szukanie drzwi wyjściowych ze sklepu, ustalanie kierunku, którymi drzwiami wyszedłem i gdzie się znajduję).
- Trudności w odczytywaniu mapy, trudności w odczytywaniu planu lekcji z tabeli.
- Często występująca niezborność ruchowa.
- Sfera emocjonalna
- Frustracja wynikająca z niewspółmiernie dużego nakładu pracy dziecka w stosunku do wyników nauki (oceny).
- Obniżony nastrój, poczucie bycia gorszym, słabszym, nieważnym.
- Odgrywanie ról („nie zależy mi na ocenach”, błaznowanie, wagary).
- Wyuczona bezradność.
- Fobia szkolna, nerwica, depresja, anoreksja.
- Zachowania autoagresywne, próby samobójcze.

WARTO ZAPAMIĘTAĆ

Nigdy nie jest za późno, by pomóc dziecku z dysleksją. Jeżeli zauważymy choćby niektóre z opisanych problemów – nie czekajmy! Najskuteczniejsza jest wczesna diagnoza i terapia. Działajmy jak najszybciej, by być skutecznymi.

Bardzo dużą rolę w kontekście tego w jakim stopniu rozwinię się u dziecka dysleksja ponoszą rodzice. Są oni najlepszymi nauczycielami, zachęcając do działania, pokazując przykłady, stymulując zdrowy i pełny rozwój.

Zgodnie z zasadą, że „przykład idzie z góry” – rodzice powinni przekazać dziecku właściwe wzorce i niech będzie to radośnie spędzony czas dla całej rodziny. Takim pomysłem może być basen, wspólne czytanie książki czy wycieczka, które staną się bazą do budowania zaufania, akceptacji, wyregulowania emocji i okazją do odprężenia.

Rodzicu!

1. Rozwijaj wrodzone talenty dziecka, by podnieść jego samoocenę.

2. Zaplanuj dziecku czas na odpoczynek po szkole, ponieważ może być przemęczone nadmiarem bodźców, zmęczone fizycznie.
3. Zorganizuj dziecku stałą, fachową opiekę w warunkach domowych, aby bez zbędnego stresu mogło porządkować wiedzę. Wsparcie musi być systematyczne, prowadzone w atmosferze akceptacji.
4. Wspomagaj rozwój dziecka tak, jak potrafisz! Koloruj, maluj, wycinaj, czytaj książki, układaj puzzle, klocki, a także śpiewaj piosenki, klaszcz i tańcz z nim.
5. Włączaj dziecko w pomaganie przy pracach domowych – to uczy odpowiedzialności i szacunku do wykonywanej pracy. Z całą pewnością jednak doskonali koordynację wzrokowo-ruchową i uczy nowych umiejętności.
6. Baw się z dzieckiem – nie ma lepszej nauki niż poprzez kreatywną zabawę.
7. Przygotuj dziecku kącik do nauki – niech będzie uporządkowany, odpowiednio zaaranżowany, by zachęcał do pracy i nie był miejscem rozpraszania.
8. Pozostawaj w ścisłej współpracy ze szkołą, monitoruj wyniki nauczania dziecka i nagradzaj starania.
9. W przypadku pytań skontaktuj się z poradnią psychologiczno-pedagogiczną w swoim miejscu zamieszkania i poproś o fachową pomoc.

Opracowała Edyta Durlik na podstawie „Strefy logopedy”